

Adrijen Rič

NOĆNA STAŽA

I sada, negde napolju, zidovi od
crnog kremenca, slepi su.
Tako si bleđa dok spavaš.
Ljubavi: moja ljubav je samo dah
koji raspršen na prozorskom oknu nestaje.
Paučinu
je pocepala kiša,
guske lete u crni oblak,
a sve, pa čak i ti,
kroz tihe suze traži pomoć.
Šta mogu da učinim za tebe?
Šta mogu da učinim za tebe?
Može li dodir prsta popraviti
Ono što je dodir prsta slomio.
Plavih očiju i žute kose
Ponovo sam u starom košmaru
pored šina, dok se ti
i uvek i iznova ti
uvlačiš u mrtvačka kola.
Ponekad mi se osmehneš
i ja – ja ti uzvratim osmeh.
Kako je slatkast miris ruža šefa stanice!
Kako su čiste, poput onih na plakatu, boje ovog sna.

ZA RUSKU PESNIKINJU

1. Zimski san

IME

Svuda pada sneg. Vučeš svoje previjeno stopalo
preko ogromnih ivičnjaka, dok zvona
kao udarci čekićem odzvanjaju na trgovima u daljini.
Sve protiv čega smo se borili pobedilo je
i sada smo i mi deo toga. Čujem te da kažeš: život je najvažnija stvar,
ali se magla širi između ovog kontinenta

i onog u tvom glasu
koji si odavno iscrtala za mene. Sve što se vidi
su beskrajni žuto-sivi zidovi, gde su
mnogi rizikovali, raspadnuto nebo
što polako zatrpava obe naše zemlje
jedinom preostalom pravdom, a sahranjuje
otiske stopala, zvona i glasove namerno brzo.

1967.

2. *Leto na selu*

I sada, kao svake godine, već godinama: razgovor o životu i smrti,
Kad dođe pozni avgust, i slutnje
pod brezom, duž ivice vode
i između otkucanih redova

onda uveče pratimo oblik apsurdnih nada
u slomljenim ljuskama oraha
ali ove godine kad
padne mrak obe sedimo pored radija
ne možemo da pišemo, ne možemo da čitamo
tražimo malo istine u nejasnim okvirima
radijskih talasa, odlazimo u šetnju pre spavanja
i pitamo se na ivici suza, šta sve čovek može,
kad sevne munja samoće.

3. *Demonstracije*

„Natalija Gorbanevskaja
Ulica Novopesčanaja 13/32
Stan 34

U podne nemi sedimo na simsu
I razvijamo transparent
gotovo istog trenutka
zvuk policijske sirene
čuje se sa svih strana Crvenog trga
sedimo mirno
I ne pružamo otpor...”

Suze mi ližu obraze, kolena se
pred tvojim strahom tresu.
Majka više nisam,
već žena, i košmar.

2. Njeno buđenje

Noćas se trzam u mraku
bezvremena kao Hirošima,
skoro da te čujem kako dišeš
u krevecu tri sobe dalje.

Da, još uvek dišeš –
a moj san, pun svakakvih noževa
i krvožednih igrača žmurki
nestaje, povlači se

u ljušturu snova,
tačku gde prestaje razum.
Sve odlazi.

Ali ti i ja –
Umotane u nemi mrak
stare koliko i neiskrenost,
moderne kao što je uništenje –

prepuštamo se neznanju.
Kad bih sada samo mogla da te čujem
kako ispuštaš neki nežan životinjski zvuk!
Kad bi mi iz grudi ponovo poteklo mleko...

1964.

JERUSALIM

U mom snu deca
kamenuju drugu decu
pocrnelim mahunama rogača.
Sanjam kako moj sin
na staroj sivoj kobili

jaše u polumrtav rat
na mrtvosivom putu
kroz kaktuse i čičak
i isušena korita potoka.

U mom snu deca
su obavijena dimom
i njihova nepodšišana kosa tinja
čak i ovde, ovde
gde drveće
ne pravi hlad
gde stene ne prave senku
drveće ne pamti
samo kamenje
i kosa na glavi.

Sanjam kako mu kosa raste
i kako je nikad ne šiša
pada mu preko uskih slepoočnica
kao uvojci na bodljikavoj žici
i raste mu prva brada
tinja poput vatre
njegova brada je dim i vatra
i ja ga sanjam kako strpljivo
ide u rat.

Sanjam taj grad
i kako je teško iz njega otići
i kako je beskorisno koračati
izvan zatrovanih zidina
i skupljati čaure
iz polumrtvog rata
i budim se iz sna u suzama
i čujem kako sirene zavijaju
a na rogaču još nema mahuna

*Balfor Strit
Juli 1966.*

DIJALOG

Sedi. Glava joj je oslonjena na dlan, dok drugom rukom
ka svetlosti okreće stari prsten
naš razgovor satima dobuje
kao kiša po prozoru, te nam se čini
da je sad letnja oluja usred avgusta
Ustajem, kuvam čaj, vraćam se
gledamo se
onda ona kaže (i to preživljavam
uvek iznova – kaže: *Ne znam*
da li je seks iluzija

Ne znam
ko sam bila dok sam radila takve stvari
ili šta sam rekla da sam
i da li sam želela da osetim
ono o čemu sam čitala
i ko je zapravo to bio sa mnom
i da li sam znala, čak i tada
da postoji sumnja oko tih stvari

1972.

OKVIR

U zimski sumrak izlazi iz laboratorije, sa poslednjeg časa tog dana
gomilu je svezaka bacila u ranac, kaput
zakopčala do grla. Na uskovitlanoj
večernjoj susnežici vetar je oštar
a autobusi sporiji nego inače. Razmišlja
o organskoj hemiji, da li će sledećeg meseca
moći da plati stanarinu, i uspeti
da izbegne profesora hladnog pogleda
da bi dobila preporuku za fakultet,
hoće li, bilo ko od tih profesora, pa i onih koji se osmehuju
u njoj videti biohemičara ili pomorskog biologa, i za koga od njih
može sa sigurnošću reći da vide šta će biti, bilo sada,
bilo u nekoj budućnosti. Autobusi su spori kao puževi
u mraku koji brzo pada. Ne poznajem je. *A ipak stojim negde*

izvan ovog okvira, i pokušavam da vidim. Iza nje
 tek sagrađena zgrada odjednom liči
 na sklonište, ima staklena vrata, osvetljene hodnike
 verovatno tople. Vetar je oštar. Baca pogled na ulicu
 ne vidi nijedan autobus i penje se
 uz tek izgrađene stepenice u tek
 izgrađen hodnik. *Ja sve ovo vreme stojim*
tik izvan okvira, i pokušavam da vidim. Rukom prelazi
 kroz kristalne pahulje koje samo što joj se ne istope
 u kosi. Prebacuje ranac na drugo rame.
 Ovde nije baš toplo, ali ipak nije
 na vetru. Kroz staklena vrata može
 da posmatra autobuse u gustoj magli.
 Dok tako gleda, ne gleda u belog čoveka koji nadgleda zgradu
 i koji gleda nju. Ovo je Boston 1979.
Stojim negde na ivici okvira
posmatram čoveka, oboje smo beli, koji nadgleda zgradu,
kako joj kaže da produži, da izađe iz hodnika.
Ne čujem ništa jer i ne treba da budem
prisutna, ali vidim da pokazuje na ulicu
na ivičnjake o koje udara vetar
vidim je kako uspravlja svoje malo telo
uprkos izdatim naredbama. Čovek odlazi.
 Njeno telo je sada drugačije.
 Pribrano je sa više od jednog nagoveštaja besa
 i više od jednog nagoveštaja straha. Niža je, mršavija,
 krhkija od mene. *Ali ja ne bi trebalo da sam tu. Ja sam tik izvan okvira*
u trenutku kada se anonimni beli čovek
vraća sa belim policajcem. Onda ona polako izlazi
 u vetrom zahvaćenu noć, ali policajac već
 radi svoj posao, lisice su joj
 na rukama, oboriće je na pod, koleno mu je među
 njenim grudima vuče je niz stepenice *Ne mogu da čujem*
nikakav zvuk sve što znam je
ono što mogu da vidim iz ove perspektive, nema muzike u pozadini
i odjednom shvatam – suđeno je
da se ovo dešava u tišini
 da je u tišini gura u kola
 da je udara u glavu u tišini da ona vrišti
 u tišini da pokušava da objasni da je samo
 čekala autobus
 u tišini da je štipa i zariva nokte
 u butinu u tišini da joj teku suze iz očju

da moli drugog policajca kao da se njemu
može poverovati da je zaista vidi
u tišini da u policijskoj stanici odbije da kaže svoje ime
u tišini da je bace u ćeliju
u tišini da zuri
pravo u njegovo lice u tišini da joj suzavac
naprska u oči u tišini da mu zarije zube
u ruku u tišini da bude optužena
za upad na posed i nanošenje telesnih povreda u
tišini da pored od susnežice mokrog stajališta
njen autobus prođe a da se ne zaustavi
u tišini. *Ono što vam govorim*
govori bela žena za koju će reći
da nikad nije bila tamo. Ja kažem da jesam.

1980.

URANJANJE U OLUPINU

Kada sam pročitala knjigu mitova
u foto-aparat stavila film
i proverila oštricu noža
obukla sam
ronilačko odelo od crne gume
smešna peraja
tešku i neprijatnu masku.
Moram ovo da obavim
ne kao Kusto sa svojom
marljivom posadom
na palubi barke okupane suncem
već ovde sama.

Ovde su lestve.
One su uvek ovde
smerno vise
tik uz ivicu barke.
Znamo čemu služe,
mi koji ih koristimo.
U suprotnom,
samo su pomorski konopac
deo raznovrsne opreme.

Silazim.

Prečku za prečkom, kiseonik
me i dalje potapa
ta plava svetlost
jasni atomi
našeg ljudskog vazduha.

Silazim.

Peraja me saplicu,
kao insekt gmižem niz lestve
a nikog nema
da mi kaže kada će okean
početi.

Vazduh je prvo plav, potom
plavlji, zatim zelen,
pa crn gubim svest no ipak
je moja maska moćna
i pumpa mi krv svom silinom
more je druga priča
more nije pitanje moći
sama moram da naučim
da telo okrećem lagano
u ovoj dubokoj materiji.

E, sada: lako je zaboraviti
zbog čega sam došla
među toliko onih
što oduvek ovde žive
i mašu zupčastim lepezama
među grebenima
a osim toga
ovde se drugačije diše.

Došla sam da istražim olupinu.

Reči su svrha.

Reči su mape.

Došla sam da vidim kakva je šteta načinjena
kakvo je blago sačuvano.
Zrak svetlosti koji isijava iz lampe
uperila sam u bok nečeg trajnijeg
od ribe i morske trave

i u ono zbog čega sam došla:
olupinu, a ne priče o njoj
stvari same, a ne mita
potopljenog lica što je uvek
okrenuto ka suncu
dokaza o šteti
koju je so nagrizla i bacila u ovu otrcanu lepotu
žilica katastrofe
koje su se iskrivile braneći se
od kolebljivih utvara.

Ovo je baš to mesto.
I ja sam tu, sirena čija se tamna kosa
zlokobno vijori, i njeno muško obličje u oklopu
U tišini kružimo oko olupine
uranjamo u posed.
Ja sam ona: Ja sam on

čije potopljeno lice spava otvorenih očiju
čije grudi i dalje trpe pritisak
čije srebrno, bakarno i pozlačeno breme
skriveno leži unutar bačvi
poluiskrivljenih, ostavljenih da istrule
mi smo poluuništeni instrumenti
koji su jednom držali pravac
vodom nagrizen brodski dnevnik
pokvaren kompas

Mi smo, ja sam, ti si
kukavičlukom ili hrabrošću
oni što su pronašli put
do ovog prizora
noseći nož, foto-aparat,
knjigu mitova
u kojoj nema naših imena.

1972.

SEVERNOAMERIČKO VREME

I

Kada se pojavio i najmanji znak
da će moji snovi postati
politički korektni
bez goropadnih slika
da neće preći granice
kada sam koračala ulicom shvatila sam
da su se za mene teme oblikovale
i znala o čemu neću pisati
zbog straha da bi to neprijatelji mogli da iskoriste
a onda sam počela da se pitam

II

Sve što pišemo
biće upotrebljeno protiv nas
ili onih koje volimo.
Takvi su uslovi,
uzmi ili ostavi.
Poezija nikada nije imala šanse
da postoji van istorije.
Jedan stih napisan pre dvadeset godina
može osvanuti na zidu kao grafit
da veliča umetnost kao otuđenost
ili da muči one koje
nismo voleli ali koje isto tako
nismo želeli da ubijemo

Mi idemo ali naše reči stoje
postaju odgovorne
za više od onog što nam je bila namera

i to je prednost govora

III

Probaj da sediš za pisaćom mašinom
jedne mirne letnje večeri
za stolom pored prozora
na selu, probaj da se pretvaraš
da tvoje vreme ne postoji
da si ti jednostavno ti
da mašta jednostavno luta
kao veliki noćni leptir, nenamerno
probaj da sebi kažeš
da nisi odgovoran
za život svog plemena
dah svoje planete.

IV

Nije važno šta ti misliš
Reči se smatraju odgovornim
sve što možeš da uradiš je da ih izabereš
Ili da izabereš
da čutiš. Ili, kad nemaš izbora kao ti,
reči koje stoje zaista su i
odgovorne

i to je prednost govora

V

Recimo da želiš da pišeš
o ženi koja plete kosu
drugoj ženi –
u običnu kiku, ili kiku sa ukrasima
kiku sa tri pramena ili u riblju kost –
bolje da znaš debljinu
dužinu način
zašto je odlučila da plete kosu
kako joj je ispletена kosa
u kojoj zemlji se ovo dešava
šta se još dešava u toj zemlji

Moraš da znaš ovakve stvari.

VI

Pesnikinjo, sestro: reči –
svidelo se to nama ili ne –
stoje u sopstvenom vremenu.
Ne vredi protestovati *Napisala sam to*
Pre nego su prognali Kolontajevu
Rozu Luksemburg, Malkolma,
Anu Mej Akvaš ubili,
Pre Treblinke, Birkenaua,
Hirošime, pre Šarpevila,
Bijafre, Bangladeša, Bostona,
Atlante, Soveta, Bejruta, Asama –
– ova lica, imena mesta
preuzeta su iz almanaha
Severnoameričkog vremena

VII

Mislim da je ovo zemlja
u kojoj se reči krađu iz usta
kao što se hleb krade iz usta
gde pesnici ne idu u zatvor
zato što su pesnici, već zato što su
tamnoputi, žene, siromašni.
Ovo pišem u vreme
kada se sve što napišemo
može upotrebiti protiv onih koje volimo
kad kontekst nikada nije dat
iako se trudimo da objasnimo, uvek iznova
Bar zarad poezije
potrebno mi je da znam ove stvari.

VIII

Ponekad dok nebom noću klizim
u avionu iznad Njujorka
osećam se kako kakav glasnik
pozvan da uđe, pozvan da se uvuče
u ovo polje svetlosti i tame.
Veličanstvena ideja, rođena u letu.
Ali ispod te veličanstvene ideje
je misao da ono u šta ću se upustiti
kad avion bude udario o pistu
kada se uspnem uz svoje stare stepenice i sednem
pored starog prozora
treba da mi slomi srce i da me učutka.

IX

U Severnoj Americi vreme se sapliće
a da se ne pomera, samo odaje
izvesnu bol Severne Amerike.
Hulia de Burgos je napisala:
To što mi je deda bio rob
Moja je bol; da je bio gospodar
Bila bi moja sramota.
Pesnikinjine reči, okačene o vrata
u Severnoj Americi, godine
devetsto osamdeset treće.
Skoro pun mesec izlazi
večno govoreći o promeni
izvan Bronksa, reke Harlem
potopljenih gradova u Kvobinu
podignutih humki
toksičnih močvara, poligona za testiranje nuklearnog oružja
i ponovo počinjem da govorim

1983.